

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

8 de Dilationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

Et in eod. item & tutores, d. l. 2. §. quod obseruari, C. de iur. cal. Si noluerit actor iurare, cadit iure & actione: reus nolit, pro confessio habetur, si non fuerit, de iure iur. P. l. delata condicione, C. eo. c. si de iur. cal. l. 2. §. quod si actor, C. eo. Remittitur tamen patrono, & parentibus, in iurandum, quod ad pecunias, §. qui iurandum, de iure iur. P. l. de die ponenda, §. iubetur, qui satis cog. P. Suidas ia ver. utroque, refert automasiam fuisse actionem contra aliquem iurandando firmatam, de iniuriis quas sibi factas diceret scriptam, dum inquit, deferebant ad magistratus tam actores, quam rei de controuersia ex quo utrique iurantes: alteri, se vere accusaturos, alteri se vere responsuros esse. In cont. Franc. l. ann. 1339. art. 3. §. idem statutum fere. Sic enim statuitur: Et seront tenus les parties affermer par serment des faits contenus en leurs escriptures & additions: Et par icelles ensemble par les responses aux diuers interrogatoires confesser ceux qui seront de leur science & cognoissance, sans les pouuoir desnier ou passer par non scauance.

¶ Interrogationes in iudicio etiam fieri nemo ambigit, per ei quae traduntur in tit. De interrogat. action. & per art. 37. ciuid. constit. Francic. 1. Fiant autem vel quando Iudici videbitur, & in quacumque parte litis, in his quae expressa sunt a litigantibus apud Iudicem, ut in hereditatibus, vel in aliis rebus quae in causis vertuntur, & in illis quorum difficultas est probatio, l. ubi cumque, 22. de interro. act. P. l. 2. §. vi interrogatus confitendo vel mentiendo, se se oneret responsione, l. voluit prior, eod. Ideo sunt positiones quae dicuntur facti, de quibus inter dum statuit Index aduersarij responsurum, dicunt in praxi, quod si se fera ouyr cathogricquement.

¶ In quo & Iudici & aduersario consideranda sunt naturae positionum, quibus quis tenetur, vel non tenetur respondere, primo, ne cogatur respondere positioni incertae & confusae: quia responsio nihil releuat Iudicem, cum non faciat probationem, l. ad probationem, C. de probat. c. presentia eo. arg. l. 1. §. si quis argutum, de depol. P. Secundo, si non faciat ad causam, vocaturque in praxi, facti impertinent. Tertio, si iam fundauerit suam intentionem reus, & positiones contrarias actor ponat: quia dubia causa amplius non est, Bal. ad c. 1. de probat. l. in l. admonenda, n. 6. gl. in l. 1. c. eo. de reb. cred. Quarto, si positio superflua est, ut si alias idem responderit, vel in quacumque litis, vel alibi, Bal. in l. amplior, §. in refutatorius, de temp. appel. §. in l. contrariis, §. illo, C. de non nu. pec. Quinto, si fiat de facto alieno & alterius, quam interrogati, l. qui interrogatur, cum gl. de inter. act. P. Sexto, si positio negatiua, quae probati non potest, e. quoniam contra, de proba. c. 1. de confes. in 6. gl. in l. 1. c. eo. Septimo, si captiola, per rationem in fundo de rei vind. Octauo, si contraria a litigatore positioni: quia allegans contraria non est aud edus, l. 1. C. de fur. l. eum qui, §. l. contra maiores, §. de inoffic. test. l. per minore, de iud. P. Nonno, si positio sit rei quae iuris communis dispositionis est: ius enim certum est, l. ornamentorum, de aur. §. ar. l. e. P. l. 2. de iur. & fact. ign. P. nec eget probatione: contra, si statuti ciuitatis vel municipalis esset.

¶ Ex interrogatiombus & positionibus sequuntur confessiones vel negationes. Confessiones sub Iudice factae, vim probationis habent contra consentientem, l. non alienum, d. l. de atate, 12. §. qui interrogatus, l. 1. de confes. C. l. ius vel natura non repugnet, l. confessionibus, 14. l. si cuius, 15. de interro. act. & error non interuenit, l. de atate, §. ex causis, §. l. qui iusto errore, e. & si alia omnia interueniant, quae probat gl. ad l. C. de confes. & in fauorem tantum eius, cuius causa interrogatus fuit, non aliorum, l. si eo. P. Na & illius etiam expensis interrogatio fieri debet, non interrogati, arg. l. generaliter, §. his, de reb. cred. gl. & Bar. in l. 2. §. de fen. d. ex quib. cau. in pos. cat. P. l. sed & si, §. 1. ad exhib. P. nec alterius: & ad eum totum, commodum pertinet probatio nisi mendacii, si interrogatus mentiatu respondendo, in l. non alienum, §. l. de atate, §. si cui esse, §. l. 4. de interro. act. P. Quod si neget interrogatus, sit coartellatio, & ad iuramentum calumniae prius, postea ad alias probationes perueniendum est. Formula porro iuramenti de calumnia, secundum negotiam in quo iuratur exigitur.

¶ Actor iurat, non calumniae animo item se mouisse, sed existimando se bonam causam habere. Reus, quod putans se bonam instantia, ut ad relucendum perueoerit, l. 1. §. 2. de iure iur. prop. cal. §. 1. de pa. seme. litig. Ad illi iustitia iurare debere etiam, nullam in tota lite se exacturos probationem, nisi quam pro veritate putat esse necessariam, auct. in i. §. de iure iur. prop. cal. §. in de iis qui ingred. ad appell. in auct. Quod nihil penitus causa patrocinii iudicibus, vel alii cuiusque personae pro hac causa dederint, vel promiserint, vel postea dabunt per se vel per interpositam personam: exceptis quae leges dare permittunt, auct. principales, de iure.

prop. cal. §. 1. ut litig. iur. in auct. In aliis, in quibus causae natura alia est, quod quisque credit & existimat iurandum est, d. l. 2. §. quod obseruari, de iure prop. cal. C. iurandi alia Aduocati formulae etiam, in l. rem non nouam, §. patroni, C. de iud. Alia Iudicis, in l. 1. C. de iure iur. prop. cal. Procurator porro iurat in animam consentientis; & solum cum speciali mandato, Barr. in l. 2. §. si eo. tit. ¶ In Gallia aduocati non praestant iuramentum hoc calumniae non inferendae in singulis causis, sed vel semel dum admittuntur ad subellia generaliter eo ipso iuramento se obstringunt pro omnibus: vel in curiis supremis, semel in anno singulis Martinibus inaugurationibus. ¶ Ceterum, non quilibet potest petere hoc sacramentum ab ipis litigantibus iure, sed tantum is qui positiones constituit, cuius solius interest: deo si petatur, commissio eius non vitiat gestu iudicio. Et si non petatur, remissum esse censetur, c. 1. de iura: cal. in 6. Hosti. in Sum. ut lit. non cont. n. 3. auct. hoc sacramentum, C. de iure iur. prop. cal. d. and. Index tamen illud exigere potest in quacumque parte litis, secundum Baldum, etiam post conclusionem, Bald. in l. 1. §. sed nunquid, de iure, prop. cal. C. In eo tamen quod per conclusionem exigatur, gl. in c. ex licetis, de iure iur. dissentit, & illam communiter Doctores sequuntur. Alii, qui iuramentum hoc, semper recte petitur. ¶ Finis namque propter quem iuramentum inuentum est, iam aduenit, & postea fero sapient Iudices: is enim est, litium facilius & promptior terminatio. Nam sacramenti timore, contentiosa litigantiam instantia compescitur, l. 1. eo. §. de pa. seme. litig. Instantia autem iam peracta est adueniente conclusionem negotii: & ita tacite remissum iuramentum de calumnia, perinde ac si non necessarium visum fuerit, & ita non vitiat omisso actum: quanquam expresse remitti a litigantibus non possit, videlicet ubi opus est eo, l. 2. §. sed quia veretur, de iure iur. prop. cal. C. Sic enim non expressa non nocent, quae expressa nocent, l. si quis Sempronius, de hered. inst. P. l. nonnunquam, de condi. & demon. P. quia & de las futuras remitti non potest, l. si vnus, 20. §. illud nulla pactione, de pact. P. quamvis commissus remittatur, l. cum donatio, C. de transact. Nec valent pacta quae inducunt ad delinquendum, l. conuenire, de pact. dotal. P. l. alia lege, §. eleganter, sol. mar. P. ¶ Satius tamen, si requiratur, visum est ante lite adhiberi, ut circumcidantur lites, c. finem litibus, de dolo & conu. l. propter datum, de iudi. C. l. fratris, C. de trans. Item ad emittendam vexationem litigantium, l. de die ponenda, §. iubetur, qui satis cog. P. c. de accusat. dicunt & fauorabile esse iuramentum calumniae iuranti, ut si calumiose praesumatur quippiam, & perperam dictum sit per eum, excusetur propter iuramentum: non tamen immunitatem habeat ab expressa calumnia, Bartol. in l. si quis, §. si bellonatus, ad Turpill. Bald. in l. si tibi, de lib. cau. C. Etenim receptu est, etiam finita causa civilis, posse de calumnia accusare reum, gloss. in l. 1. in priuatis, ad Senat. Turp. P.

De Dilationibus. 8.

Lib. 2. Tit. 2. Lib. 3. Tit. 1. Lib. 2. Decret. tit. 8.

- 1 Dilatio quid.
- 2 Tempore res sunt & pereunt.
- 3 Dilationes iudiciales, extraiudiciales, & conuentionales quae, & quotuplices, dantur secundum res, de quibus agitur, & quae consideranda in illis praesigendis, nu. 4. & 5.
- 6 Deliberatorie indolae quando in iudicio danda sint, & ubi.
- 7 Dilationes plures in iudicio quando dantur.
- 8 Appellationes duae preparatoria, dilatoria quae.
- 9 Probans causa dilatio cuius temporis, & quando datur & pro quibus, & quot, nu. 10.
- 11 Dilatio prorogata & noua quomodo differant, & quid sit prorogatio.
- 12 Dilatio data a iudice litigantibus quando possit per illu reuocari.
- 13 Dilationum spatia continua, nec interpolata ferri.
- 14 Dilationes extraiudiciales a quibus dantur: & a quibus iudiciales, nu. 15.
- 16 Dilatio civilis, & necessaria.
- 17 Dilationes quae forma danda.
- 18 Dilatio ad cuius utilitatem pertinet. Finis dilationum, & rationes, nu. 19. & 20.

¶ In omnibus fere iudici partibus, incidit mentio de dilatione, & maxime ubi de consultando & probando questio vertitur. Proinde de dilationibus ante qua ad probationes perueniamus, quaedam compendiose admonebo. Dilatio est, spatii temporis ad aliquid agendum vel dicendum constitutio, vel extensio, per consensum quorum interest, vel per legem, vel per Iudicem facta.

Tempus item, inquit Lucretius, i. de re. nat. per se non est, sed rebus ab ipsis.

Consequitur sensus? Transiunt quid sit in aeo, Tum qua res in istis, quid porro deinde sequatur, Nec per se quemquam tempus sentire fatendum est.

¶ Omnia tempus proprium habent quo fiant: & suis spatiis transiunt vniuersa sub coelo, Ecclesia. c. 3. Et quaedam certo tempore fieri debent, in quo si non fiant, facultas agendi perit, vt in l. 3. C. de fer. leg. 1. de cod. ex lege, l. vbi adhuc. C. de iure dot. Et nos plura de temporum obseruatione diximus, lib. 4. Præiudior. optimi Iurisc. per 14. capita, vbi de horis egimus, vt in l. in omnib. de actio. P. Peruenit autem res temporaria in nouissimo momento temporis decreti, l. ratum, 4. 2. de sol. P. & cum aliquo intellectus temporamento, l. quod dicimus, 105. eod. ¶ Dilationū alie cum mora, quæ culpam habent: quales sunt illæ quæ reprehenduntur, & morose actiones, iuxta l. mora, de vsur. P. l. quod te, de reb. cred. P. l. si ex legati causa, de verb. oblig. cum similib. Alie sine culpa indultæ, & legitime Dilationum dantur species; 8. ab Specul. §. 1. de dilatio. quas longum nimis & tædiosum esse peremptorias, quæ perimunt facultatem agendi: alias dilatorias quæ differunt tantum, non autem perimunt, l. ad peremptorium, 68. cum seq. de iud. P. Rursum alias iudiciales, ex quibus quædam nocere solent, alie non nocent: alias extraiudiciales: quæ vel conuentionales, vel sine conuentione, & de rebus quæ non pertinent ad iudicium, & de rebus quæ pertinent. Iudiciales quæque dicuntur, & quæ dantur a iudice. Et hæc diuerse, secundum actus quibus adiunguntur: vt citatorie, deliberatorie, probatorie, productorie, &c. Extraiudicialium ergo nomine continebuntur conuentionales, non conuentionales & legales. Conuentionales sunt, quæ ex conuentione partium seu litigantium, ratione præstationis vel alterius actus faciendi dantur, l. de die ponenda, 8. qui satisda. cog. P. cap. pastoralis, 27. §. si. de off. dele. ¶ Sic legales, quæ a lege generali, vel statuto seu stylo dantur. Habemus in illis concedendis rationem de rebus de quibus agitur in genere, & in specie. Nam in contractibus quibusdam dilationes moram cum culpa constituunt, in aliis non constituunt: sed hæc ad meritam quæ ex persona solet oriri referenda sunt, l. mora, de vsur. de quibus suo loco in contractibus dictum est, supr. libr. 21. Syntag. c. 14. Leges, certis negotiis definita quædã substantialia adiecerunt tempora, quæ vix prorogari vel minui possunt. Vt eremodicio ciuiliū quæstionum a tempore litis cõtestatæ, triennium: criminalium vero, biennium, l. properandum, C. de iudic. l. si. vt in c. cert. temp. crimin. quæst. termi.

¶ In præscriptionibus alia tempora 10. 20. 30. vel 40. annorum, & in aliis: quæ si pertineant ad iudicia, vix breuiari possunt, & nisi magna ex causa: Alex. & alii in l. 2. de re iudic. P. Panor. in c. cum sit. de appell. ex qua discedatur a dispositione legis: vel nisi a lege libertas breuiandi, vel prorogandi detur facultas. Quare Iudex, dum minuit legalem dilationem, debet causam exprimere, vt cognoscatur num grauamen aliquodve iniuriam ex sententia inductum sit, l. qui testamento, & ibi gl. & Bar. de excus. iur. P. Ange. & Imol. in l. qui Roma. §. duo fratres de ver. oblig. Ange. in tract. malef. in ver. Iudex commisit. vers. & est notandum. Sic alioquin dicunt omnem dilationem esse peremptoriam, quæ datur a lege, vel a statuto, nec requirere ministerium Iudicis, Ange. in l. si. de fer. P. vt in l. mancipiorum, de optio. legat. P. l. peremptorias, C. senten. res. non poss. l. Avillicinus, de pact. dotat. P. Considerat & lex & Iudex in iudicialibus dilationibus dandis, negotia & causas, ante contestationem, post citationem, post contestationem: & num citatorie, deliberatorie, & probatorie sint. Citatorie veniendi causa dantur, considerata distantia locorum, qualitate personarum & negotiorum. Item deliberatorie & alie ex gratia ad expectandum vocatum, ea. præfenti decreto, §. q. 2. l. properandum, §. & si quidem, de iudic. C. Idem in deliberatoriis dandum, num quis velit litigare, vel cedere, l. 1. de edend. P. Alioquin si tempus, consideratis istis & stylo, non sit sufficiens, iusta est prouocandi a peremptoria dilatioe causa, c. 1. de dilat. Continet autem interdum & plerumque citatio, quæ plena & sufficiens est: tempus veniendi & deliberandi, nempe causam litis instituendæ, & editionem causæ: vt deliberare possit vocatus de lite persequenda, vel omitienda, c. fin. de lib. obl. c. si. §. 2. Interdum, propter locorum distantiam, vna vocatio sufficit pro pluribus, cap. cum ex literis, in si. de in integ. restit. Quamobrem longior dilatio concedenda est, & vtrique negotio sufficiens: quia explicita in edicto vocationis causa, alie induciæ non dantur ad deliberandum, c. præterea, 2. de dilatio.

¶ Et proinde constitutio. Francisc. 1. ann. 1539. artic. 18. eadem est, ne ante litis contestationem dentur dilationes deliberatorie, quas vocant d' aduis, vel absentie, nec alie quam vocandi causa auctorem, quas etiam vocant garand. Quod & cauerat constit. Caroli 7. artic. 65. Sancitum enim est, vt ante monui, omnes vocationes seu citationes esse debere libellatas; id est, continentes causam vocationis, ex qua reus deliberare antequam veniat, possit. Aliter namque dare dilationem expedit deliberandi causa, auct. offeratur, de lit. con. c. inducia accusantis, §. offeratur, 3. §. 3. Quemadmodum & ex noua libelli per actorem interpretatione, alie, c. 3. & fin. de dilatio. & præparatorie ad probandum, c. 1. 3. §. 4. & 5. in 3. §. 5. In vocatione potro simpliciter procedendum in causa intermissa, vel per viam anticipationis, vel ad profectendam causam appellacionis, sufficit dari dilationem intra quam possit tantum vocatus componere & sarcinulas ad veniendum, l. ab hostibus, §. fin. ex quib. cau. maio. P.

¶ Dandæ interdum plures dilationes ad conuincendam malitiam fugientis, & ad intruendam contumaciam, in auct. inbemus, C. de iud. §. sed hoc, vt cum de appell. eogn. in auct. Deliberatorie induciæ reo, non actori qui instructus venire debet, dantur, l. 2. C. de dilatio. l. qui in alterius, de regu. iur. P. l. petenda, 6. de tempo. in me. restit. C. Post vocationem aliquando ex noua causa etiam alia dilatio conuenit & vocato reo datur: veluti, si vocatus vt agat carat chirographum, eo agnito opponat si lutiones: nam eadē gratia vt liqueat, conceditur illi dilatio, datis tamen interim pignoribus, & manu vt dicunt, Regis & Iustitiæ munita, Masu in praxi forensi, tit. de contumacia, §. 10. incip. Item si quis fuerit adiornatus, & sit. de dilat. §. item cum quis ad ornatur, vt de & constit. regiam Francisc. l. 1539. art. 92. ¶ In causa appellacionis, per pronocationem ad curiam deuoluta, dilationes præparatorie duæ dantur ferendorum actuum gratia, quas vocant pour porter le proces qui est par escript. Siquidem practici constituunt differentiam, inter proces par escript, & cause d' appel, quod processus in scriptis, ex iisdem actis quæ deferti debent, iudicatur in decursis inquestarij: causa vero appellij, in auditorio præcipuo, perorato negotio. Elapsis potro duabus dilationibus concessis ad ferendum processum, decernitur curia eremodicio, seu congedium, cõtra prouocantem qui acta iudicialia non detulit, cum exceptione tamen alicuius breuioris dilationis, quam dicunt Sauffi dans le terme, seu serceance. Et ita præscribit constitutio Luduici 12. anni 1312. art. 19. ¶ Probatorie dilationes sunt, quæ probationis faciendæ causa conceduntur, considerata primum locorum intercapedine, vbi faciendæ sunt, c. 1. de dilat. Secundo, vt probatio releuet probantem, l. ad probationem, 27. de probatio. C. Tertio, vt non petatur per calumniam, l. 2. de temp. appell. ¶ In ciuilibus negotiis regulariter semel tantum datur dilatio eisdem causis: In criminalibus duæ accusatori, tres reo, l. si. de feriis, P. nisi in ciuilibus ad conuincendam contumaciam plures decernantur, auct. inbemus, C. de iud. §. quod vero, & ibi gl. vt cum de appell. cogn. in auct. auct. qui semel, C. quo. & quan. iud. Vetat etiam Carolus 7. in constitutio. publicata anno Domini 1446. artic. 18. sine causæ cognitione dilationem secundam dari. Causam namque cognita, interdum apparere æquū & iustum esse, aliam dandam vel datam prorogandã: vt si aliquid inopinatum impedimentum emerferit quod non potuit ante res perfici, l. oratione de feriis, P. aut si res extra communes considerationes sit sita, l. C. de dilat. c. inducia, 2. §. 3. vel si quis absens sit ob morbum fonticum seu nocentem. Sicuti iudicatum est in accusatione P. Scipionis Africani, a Tribunis plebis, cum duo QQ. Petilli illi diem dixerunt, & pecuniæ captæ a rege Antiocho, reu accusarunt, vt conditionibus gratiosis & mollibus pax cum eo populi Romani nomine fieret: vt auctor Liuius, libro 8. decad. 4. & Appianus, in Syriaco.

¶ Facilius vero prorogatur data dilatio, quam noua detur, glo. in l. si. de feriis. P. Prorogatio dicitur extensio dilationis data: termino dato & nondum elapso, in longius tempus, leg. sed & si manente, §. de precar. P. l. 2. §. sed si iudex, de iudic. P. Ne uero est dilatio, cum finito termino prioris, alia datur: quod nõ debet fieri, nisi ex causa: veluti, si aduersarius impedimentum obiecit negotio, & factio ipsius is cui dilatio data est, non potest exequi. Sed & causa est iusta, si addat suo libello quippiam aduersarius, Aug. in l. 1. §. si quis stipulanti, de verb. oblig. P. vel si nouam cumulat editionem, gloss. & Barto. in l. edita, Cod. de edend. gloss. in cap. litera, de dilat.

¶ Nam in his danda noua dilatio. Facit cognitio causæ re- quita in noua dilatioe, vt quæ sine cognitione cõcessa est, possit facile

facile a Iudice reuocari. Innoc. in c. querelam, de ele. Bart. in l. quod iussit, de re iudic. ex interuallo, vel in continenti, et si partium non interit. Bart. in c. significante, de appell. Ange. de Wald. in l. siue pars, C. de dila. aut nisi consensu vtriusque partis indulita sit, & alteri ex litigantibus, cui indulta est, ita neceat reuocari. Nam ea iudici tunc non est permittenda, cum eo tempore cesserit eius officium, ut ait proxime citati D. in l. siue pars, C. significante, citatis.

13 ¶ Dilationum spatia, contantia nihilominus computabis in omnibus, gloss. in l. 2. de diuer. C. temp. prae. P. Et ita continebuntur feriat dies cum non feriat, item solemnes, & stati, quorum quod dilationem postulat, potuit habere cognitionem, & quos potuit prauidere, & prospicere ne in illos incideret: contra, si feriat superuenirent repentinam, quibus subductis alii dies in locum eorum in totidem subrogandi sunt, & diffinienda dilatio, l. sed & si perperatorem, 26. §. si feriat, ex quib. cau. maio. P. idque restitutionis beneficium. Nam iure communi, & dies feriarum repentinarum annumerantur in continuatione temporis praestituti dilationi: & ferie solemnes, d. l. siue pars §. si. C. l. C. de feris. Sed erga repentinam restitutiono dierum: erga itas & solemnes, nequaquam.

14 ¶ Dantur extrajudicialia & iudicialia dilationes a lege etiam litigantibus, l. 2. C. l. de iuribus, de re iudic. P. l. 2. 3. de iur. rei iud. C. l. de calumniat. P. consuetudine, seu stylo cuiusque curiae, cap. constitutus de in inte. rest. Bar. in l. si arrogator, de adop. P. Traq. tract. de retr. act. gentil. §. gloss. 10. Solent consuetudinarias dilationes & extrajudiciales datas praetici vocare, & iudiciales ordinarias, quas ordinarias dilationes procuratores aut aduocati sine strepitu iudicii confuenerunt accipere coram amanuensi vel actuario iudicis, coram quo debite certatur, vt in acta reducant, & scripto constet de illis, iuxta constit. Caroli 8. artic. 4. 1. 57. & 60. Cuiusmodi censentur dilationes, ad appellations & causae acta in curiam deferenda, ad producenda, & etiam statim & certa sunt ex cuiusque curiae stylo, ad ea & similia facienda dilationes: extra quas si longius postuleretur tempus, in iudicio contendendum est renuente altera parte, & cauda cognoscenda, aut ex consensu aduersarii, dilatio indulgetur extraordinaria. Sic enim ab iis quorum interest non datur, dispensatur si velint: vt & in extrajudicialibus, ab homine concedantur conuentione.

15 ¶ A Iudice autem frequentius dilationum moderatio & definitio pendet, qui veluti clauum in concertatione tenens, secundum locorum distantiam, personarum qualitatem, negotii exigentiam, conformes iuri, vel artificiose, vel longiores decernit, ca. cum sit Romana. de app. cum lange, 6. 3. dist. c. ubiunque, 13. q. 2. l. qui bona fide, 13. §. si. C. l. sequi. C. l. si sinta, §. tertio, de dam. infect. l. nonnumquam, de iudic. P. l. 2. de re iudic. P. l. continuis, 137. §. cum ita stipulatus, de ver. obi. Hac enim vt pleraque commissa sunt arbitrio iudicis vt generaliter a lege statuta, possit sua iustitia & ditione in indiuiduis secundum quod magis conuenire videbitur, temperare, & sua iustitia ditione explicare, protogare, & supplere, in l. neque leges, C. l. non possunt omnes articuli, C. l. nam vt ait Padius, de legib. P. Hic tamen in rebus & negotiis, considerabit contractus, & quo tempore in illis placuit inter pacientes praestari, medio tempore relicto libero debitori, l. quod in diem, de solut. l. cum tempus, de regul. iur. Interpellat dies adiectus debitorem, & dilationem finit legitimam, & illegitimam, nempe in mora, in initium dat,

16 Imquam, de contrah. stip. C. §. ¶ Et re ipsa negotium habet dilationem interdum civilem, interdum necessariam. Civilem videlicet, vt non statim vbi dies aduenit solutionis quis teneatur satisfacere, sed modicum tempus aliud expectandum sit, l. quod dicitur, 105. de solut. P. Neque hic momenta, quae modum in quibusdam aliis, obseruanda sunt, vt in l. de quoque, de iur. cap. P. l. l. de manumiss. P. l. 3. §. minore, de minor. 25. ann. Naturalis causae dilatio necessaria est, veluti si res possessionem habeat difficilem, vt tempus et accommodatum expectandum sit, l. cum res, de ver.

17 §. cum simul. ¶ Forma dandarum & accipiendarum dilationum, ex stylo & consuetudine, vt dixi, cuiusque curiae sumenda est. Na quaedam sunt in quibus dandis non vocatur aduersarius, nec est causae cognitio necessaria: Quaedam, quae non nisi vtroque modo dantur, ut procedente, C. de dila. Accedit autem necessaria adiectio finis propter quem dantur, & certus terminus. Num autem ex arbitrio possit dilationes breuiare vel augere Iudex, resoluitur posse: nisi lex prohibeat, l. in c. cum sit Romana, de appell. ex causa videlicet, c. quod ad consulationem, 15. de sent. Et re iudic. ex ratio-

18 ne, & oblatio, de appell. l. 2. de re iud. P. ¶ Constat autem eius esse dilationem, qui impetrat. Interdum concessa, communis non est litigantibus: vt si de deliberatoria agitur, quae reo non actori

datur, l. 2. C. de dilatio. Aliquando autem communis vtrique litigantium, vt quae probandi, leg. petende, C. de temp. in integ. restit. peten. & producendi gratia indulgetur, & similes quae praxis facile docet. Si tamen non communis reo datur, actor eius termino & dilatione vti poterit, d. l. petenda, C. l. per hanc, de temp. appell. C. l. si de appella. Quod si is cui data est dilatio re integra renuntiauerit eadem, neque aduersarius illius termino vti poterit, l. si iudex circumuenio, de minor. P. ¶ Fines dilationum sine dubio multi sunt, & aperti, vt deliberatio, probatio, exhibitio, instructio, auditio, productio, conclusio & similia. ¶ At rationes, cur dilationes dantur ita considerate expedit, plures sunt: quarum prior, ne nimia licentia litigantes lites protrahant, & aduersarios iuste suum prosequentes eludant: quod ne fiat, breuius sed idoneis temporum spatii facienda circumscribuntur, vt lites breuiore reddantur, quod & Reipub. expedit, l. propterandum, de iudic. C. l. 2. C. de temp. appell. cl. dispendiosam, de iudic. c. 2. de sent. C. re iudic. venerabilis, de dol. C. contu. Sed & secundo fugientibus pleniores indulgentur dilationes: ne illis villa tergierandi detur occasio, & vt loquar cum lege, ad conuincendam eorum malitiam, aut subemus, C. de iudic. Tertio dantur, ne praecipiti calumantium celeritate, iuste defensionibus reus praeripiantur, c. inducia, in 1. 3. q. 3. c. transmarinos. 98. dist. mature cum tempore res perpendantur, & consilio non praecipitentur, neve ordo gerendorum corrumpatur, c. ponderant, 50. dist. l. quia defunctorum, de in erro. act. P. aut damnum ex temeraria responsione sequatur, l. qui in interrogatur, 9. eod. Item 4. in fauorem iudicis & sententiae haec dantur, quia oportet iudicem curata timari, & ordinem rerum plena disquisitione discutere, interrogandi, respondendi, obiciendi que ab eo praebita patientia, vt ibi actio illuminata sit plene ambarum partium, c. iudicantem, 30. q. 5. c. in primis, 2. q. 1. l. iudices, C. aut subemus, de iudic. C. ca. occidit Phineas, 23. q. 8. l. 2. C. de eden. nec in dubiis certa fieri potest sententia, d. c. iudicantem. Sed & postremo, qui habet dilationem legitimam, habet exultationem ne in moram vitiosam incidat: neve quippiam ea pendente inouetur, c. 2. C. praetera, de dilati. l. 3. C. eod. Vtque etiam elapso termino, aduersarius illi praescribere possit peremptorie, veluti per sententiam interlocutoriam, l. qualem, 27. de recep. arbit. P.

De Probationibus in genere. Cap. 9.

- Lib. 22. P. tit. 3. Lib. 4. C. tit. 19. Lib 2. Decret. tit. 19.
- 1 Probatio quid. Etia species plena & semiplena. nu. 2. C. 3.
- 2 Probatio artificialis & naturalis qua.
- 3 Probationes inartificialis regularis & irregularis qua.
- 4 Probatio de quibus fiat.
- 5 Iudex non supplet probationem facti, sed iuris.
- 6 Probationes quis permittat, & in quibus & que requirantur in illis, nu. 9. C. 10.
- 7 Probationis onus ad quem pertinet.
- 8 Probationis finis & rationes, nu. 13. C. seq.
- 9 Probationibus ab vtraque litigatorum parte ex aequo concurrentibus & contrariis, quid iudici statuendum in casibus & criminalibus.
- 10 Probatio dubia contra quem est explicanda.
- 11 Probatio de iure nato ali est.
- 12 Probatio plena & lenis in quibus fiat.

Causa, ¶ inquit Iudicis, c. forum, de ver. sig. aut argumentis, aut probatione constat. Argumentum inuestigatiens sola, sine testibus aut tabulis inuenit veritatem. Probatio, vtrumque habet. Cum igitur negotio fidem liti, faciat dubiam, probationes faciendae sunt. Probatio, est rei dubiae aut non aperta, per media in iudicio facta legitima manifestatio. ¶ Rebuffus, in §. si in ver. specie probationis, de rigia ad prelat. nominatio, in concord. viginti species adfert probationis. Nos a tanta mole exonerabimus lectorem, in pauca diuisionem coniciendo: vt probationum alia sit plena, alia semiplena. Plena ea, per quam fides tanta fit iudici, vt plene instructus sibi videatur, Bart. in l. admonendi, 3. col. vers. quando dicitur, de iure iur. P. l. 3. §. 1. de test. P. in c. cum causa, de prob. qualis probatio per duos vel tres testes ad minus, l. ubi numerus, de testi. P. c. 4. eo. Ioannes, c. 8. Dec. 17. D. Mat. 19. Nam quamuis quaedam negotia ad plenam fidem quinque, l. si. C. de test. vel septem, l. fin. C. de don. cau. mort. l. subemus, & l. hac consultiissima, C. de testam. l. hnd consultiissima, qui est fac. post. C. l. heredes palam, §. in testam. de testam. P. l. fin. de iis qui in eccles. manumitt. Cod. cap. testium de testib. vel plures, cap. presul. & cap. nullam damnationem, 2. quist. quinta, exigant: tamen plena probatio dici non potest per vnus